

Biodiversiteit bodem draagt bij aan duurzaam watersysteembeheer



In het artikel 'Waterbeheer en duurzaamheid' schetst Henk van der Honing het brede begrip duurzaamheid en geeft hij aan dat de waterschappen daarin mede voorop zouden moeten lopen. Uiteindelijk komt hij tot het pleidooi om in het waterbeheer meer aandacht te besteden aan de biodiversiteit. Daar sluiten wij ons, ook vanuit het watersysteem- en het bodembeheer, graag bij aan. Bodem en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Een goede bodem, die mede door de in de bodem aanwezige organismen in conditie wordt gehouden, kan bijdragen aan een goed functionerend watersysteem. Het kan ertoe leiden dat meer water in de bodem kan worden geborgen, waardoor piekafvoeren afnemen, terwijl juist in droge perioden meer vocht voor de plant beschikbaar is. Meer water kan naar het grondwater infiltreren en minder nutriënten zullen naar het oppervlaktewater af- en uitspoelen. Een duurzaam waterbeheer begint dan ook bij een duurzaam bodembeheer.

De afgelopen jaren zijn we geleidelijk aan tegen de grenzen van ons waterbeheer aangelopen. Jarenlang hebben we geprobeerd de watervoorziening af te stemmen op vraag en aanbod en daarbij hebben we ons te weinig afgevraagd of vraag en aanbod wellicht te beïnvloeden zouden zijn. In de discussie over de trits vasthouden, bergen en afvoeren zouden we naast de oplossingen in de haarvaten van het oppervlaktewatersysteem toch juist in de haarvaten van de onverzadigde bodemzone moeten kijken, omdat daar de vochtvoorraad kan worden opgeslagen. De laatste decennia is de bodem, door intensief gebruik gedegeneerd. Ook de VN-wereldvoedselorganisatie FAO luidt wat dat betreft de noodklok: "We hebben de aardbodem uitgeput, terwijl we in 2050 juist veel meer voedsel moeten produceren om negen miljard monden te voeden" (bron: Trouw 3 december jl.). Het gevolg is dat de boer in sterkere mate afhankelijk is van wateraan- en afvoer dan bij een optimaal functionerende bodem het geval zou zijn. Juist nu de grenzen van ons waterbeheer mede door de klimaatverandering en toenemende verzilting meer in zicht komen, kijkt ook de landbouw zelf in toenemende mate naar de mogelijkheden om met bodemstructuurverbeterende maatregelen de eigen watervoorziening veilig te stellen. Een goede bodem heeft een losse structuur, heeft geen storende lagen, bevat veel organische materiaal en bevat veel grote en kleine poriën. Juist daar kan een grote biodiversiteit in de bodem aan bijdragen. Denk aan het gewoel en gekrioel van al die miljoenen wormen en insecten die voortdurend bezig zijn het organisch materiaal in de bodem te trekken en bezig zijn de grond om te woelen.

In de landbouw zijn technieken voorhanden om de bodemstructuur te verbeteren. Met niet kerende grondbewerking, rijpaden, mulching, het aanbrengen van compost, bekalking, het uitzetten van wormen, het telen van diepwortelende gewassen en het aanpassen van de bedrijfsvoering kan veel worden bereikt. Op dit moment vinden op meerdere plaatsen in Nederland proeven plaats met goede resultaten. Zo stonden de gewassen tijdens de droogte van dit voorjaar op een aantal proefvelden in Drenthe er

aanzienlijk beter bij dan op vergelijkbare percelen. De precieze invloed van deze maatregelen op het watersysteem laat zich echter moeilijk kwantificeren. Dat is de reden dat STOWA en SKB, in het kader van hun programma's Deltaproof en Duurzame Ontwikkeling van de Ondergrond, de komende tijd aandacht voor het onderwerp vragen en inventariseren welke lopende initiatieven er zijn om tot betere onderbouwing van de maatregelen te komen. Op deze wijze komen de vakgebieden bodem en water weer dicht bij elkaar. En kunnen we beide kennisvelden optimaal inzetten en aanvullen.

Het bevorderen van de bodembiodiversiteit vormt geen kernactiviteit van de waterschappen. Het watersysteembeheer is wel een kernactiviteit. Als we daartoe de biodiversiteit in de bodem moeten bevorderen, dan moeten we dat zeker niet nalaten. Duurzaam waterbeheer houdt niet op bij de haarvaten van het watersysteem, het begint bij de bodem. Die bepaalt wanneer water van welke kwaliteit naar het oppervlaktewater afstroomt. Daarop zullen we in de toekomst onze aandacht ook moeten richten. Werk met werk maken heette dat vroeger.

Bjartur Swart (MWH Global)
Michelle Talsma (STOWA)
Sonja Kooiman (SKB)

Oproep

Duurzaamheid komt steeds vaker in de H₂O-kolommen voor. Het onderwerp speelt ook een belangrijke rol in het waterbeheer dat zich automatisch op de toekomst richt. Daarom nodigt de redactie u uit om met ons mee te denken over de (on)duurzaamheid van het Nederlandse waterbeheer. Vind u het een zinvolle discussie? Heeft u suggesties voor onderwerpen? Of wilt u zelf een opiniestuk schrijven?

U kunt uw bijdrage sturen naar h2o@nijgh.nl.

Uitdagingen

Waterschappen zijn dus bezig met duurzame ontwikkeling maar durven zich, met name als het gaat om de bevordering van biodiversiteit, niet echt te profileren als natuurbeheerders van hun wateren. Hun uitdaging is elkaar te stimuleren steeds alert te zijn op de behoeften die Nederland, Europa en de wereld hebben in relatie tot het waterbeheer. Duurzaamheid zal een belangrijk thema blijven, want wij weten nu nog niet welke behoeften de volgende generaties hier en wereldwijd zullen hebben. Waterbeheer in duurzame ontwikkeling moet gaan voor (water)veiligheid, optimalisatie van omstandigheden voor natuur, landbouw in volle breedte, optimalisatie van afvalwaterbehandeling, dus ontwikkeling van robuuste watersystemen. Behoud en ontwikkeling van biodiversiteit in grote en kleine wateren en de daarvan afhankelijke natuurgebieden is en blijft een concrete uitdaging voor de Nederlandse waterbeheerders en daaraan gerelateerde overheden.

Henk van der Honing
(Henk van der Honing Advies)